

KLATKA (62) *sb f*

klatka (60), **kletka** (2) *BielŻyw, StryjKron.*

-t- (61), -d- (1).

Pierwsze a pochylone (w tym 2 r. błędne znakowanie), końcowe jasne; teksty nie oznaczają é.

sg N klátka (16). ◊ G klátki (2). ◊ A klátkę (6). ◊ I klátką (3). ◊ L klátce (19). ◊ pl N klátki (5). ◊ G klátek (3). ◊ [D klátk(a)m.] ◊ A klátki (2). ◊ I klátkami (1). ◊ L klátkach (5); -ach (3), -äch (1), -(a)ch (1); -ach Mącz, GostGosp; -ach : -äch BielKron (1 : 1).

Sł stp, Cn notuje, Linde XVI – XVIII w.

Dem. od „kleć”:

1. Rodzaj pomieszczenia zrobionego ze szczepki drewnianych lub drucianej siatki przeznaczonego przede wszystkim do hodowli albo transportu ptaków i zwierząt; także ogrodzenie; często z neutralizacją funkcji deminutywnej; *aviarium Murm, BartBydg, Mącz, Calep; cavea Murm, Mącz, Calep, Cn; saginariurn Murm, BartBydg; caveola BartBydg; ornithoboscion Calep; catabulum, cistella, clausura animalium ubi desuper aliquid iacitur, conclave avium Cn (46) : Cavea. Eyn keuig Klatká Murm 87, 89; BartBydg 8b, 17, 25, 135; Pátrzay y Soyká w klatce ofzemlána bywa/ Gładźza owo co w lefie wolności vżywa. RejWiz 54v; RejZwierz 127v, bb3v; Báiázeth od Támerlaná ná głowę porázon y żywo poiman/ złotymi łáncuchy fkowány/ w klatce po wżytkiey Azyey wożon BielKron 240v, 215, 312; Mącz 20d; Cavea – Padoł loch. Kliátka. Calep 176a, 610b, [739]a; Vrzędnik ná Páńlki przyiazd ma mieć [...] kápluny w klatkách tłušte GostGosp 24; CzahTr H3; Dżiczyzná poty náfzá/ poki v nas w domu/ W oborze/ ábo w klatce KlonWor 25.*

klatka czyja [= dla kogo] (3): A práwieby mogł názwáć fwiát klatką fzałonych RejWiz 20v. Cf »klatka ptasza«.

W porównaniach (11): RejJóz C8; Duźzá/ yákoby ptak w klatce. RejWiz 171 marg [idem Cc5v], 77, 171, 191, Cc5v; Vczyniwłzy myśliwcowi fzkodę/ Wynidzie fám ná miłą fwobodę. Wyleciawłzy iáko ptáfzek s klatki RejAp 200; RejZwierc 18, 140v, 242v; Bo té náfzé poftáwy zwierzchu ozdobioné W złotogłowy/ w fzarłaty/ by w klatki władzoné. GosłCast 66.

W charakterystycznych połączeniach: klatka żelazna (2); klatkę posłać, uczynić; w klatce wożon (2); w klatce kapłun, ptak (ptastwo) (3), skowronek, sojka (6), szpak.

Zwroty: »w klatkę wsadzić (a. sadzać), wsadzony« [szyk zmienny] (2 : 1): RejWiz 46v; Boschis, Wízelákie ptáftwo/ które w klatkę fadzáyá/ ku wabieniu y karmieniu. Mącz 26c; GosłCast 66.

»z klatki wypuszczać« (1): Ná grob vmárłego kładá ftráwę pogáńlkim obyczáiem [...] y ptaki zá ich dušte z klatek wypufzczáią. BielKron 261.

Wyrażenia: »klatka pozłocista« (1): Bo niech Srokę kto władzi w klatkę pozłocíftá/ Przykryie iá kitayką álbo kámchą czyfłá/ [...] wđy będye śmierdzyáá. RejWiz 46v.

»klatka ptasza« (2): Cavea, Kliatká ptáfza. Mącz 41d; Calep 116a.

»w klatce zamkniony« (1): Caveis clausi plurimi despondent, W klatkách zámknieni pofpolicie rádźi fchodzą ná myśli y zdycháyá. Mącz 410a.

W przen (2) : Tákżeć teź náfz Skowronek/ niewinna duźycá/ Siedzi w plugáwey klatce ná fwiecie nędznicá. RejWiz 171v.

Zwrot: »wsadzić do klatki« (1): Swowolny żywot iáko ptafzę s fiatki/ Wolnego wzywáfzy wnet wládą do klatki. *RejZwierc* [213].

Złośl. (5) : Zániechaymy [...] drogich á nikczemnych wozow/ á rádniey kolebek dziećinnych ábo klatek *VotSzl* C4.

a) *Cyborium, puszka* (4) : *SeklWyzn* c2v; *KrowObr* 197v; Albo też gdy biega s srebrną klatką około kościoła/ fwiece pali/ dzwony dzwoni *RejAp* 180; *CzechEp* 191.

W charakterystycznych połączeniach: *klatka srebrna* (3), *złota*; *wstawić w klatkę*; *chować w klatce*, *noszenie*.

a. *Osłona dla człowieka podróżującego na wielbłądzie* (2) : Ná wielbłądziech ieszdzą zámykaiąc fie w klatkách drzewiánych dla piałku *BielKron* 263v, 457.

2. *Budka, szopka* (3) : [*Dyjogenes*] kaletkę [!] miał miašto komory *BielŻyw* 70; *RejZwierc* 191v; A ten podobno Herb [...] iam łam tymi włáfnymi oczymá widział [...] wioząc fie w Bacie prošto od hakow łzubienice Wińniewieckiego pod mury Galatńkie/ gdzie kletki drzewiáne łtoią *StryjKron* 120.

3. *Sidla, łapka, pułapka; decipula, decipulum* *Mącz* (8) : *Mącz* 35d; Nie przypadłi iáki rozruch ná cie/ Widząc ten świát z dziwnemi klatkami/ Iáko chytrze wieřza ie nád námi. *RejAp* 199.

klatka na co (5): Iełt práwie łkryta w trawie tey roškořzy łiatká/ Albo gdy we krzu łtoi ná czeczotki klatká. *RejWiz* 28v; *RejZwierc* 230. *Cf Wyrażenie*.

W porównaniu (1): A iáko Czyřzyk w klatce ták do lepu wabi/ A łzpetnie ná nim wiązńą nářzy chudzi drabi. *RejWiz* 28.

Zwrot: »stawiać klatki« (1): Ten áni łtrzelác vmié: áni łtáwiác klatki Ná ptaki/ ni ná záiąć czynić tákże łiátki. *PudłFr* 32.

Wyrażenie: »klatka na ptaki« [*szyk 2 : 1*] (3): *Decipula avium, Kliatká/ álbó łliák ná ptaki. Mącz* 35d, 79c; *PudłFr* 32.

4. *Głupstwo, plotka; nugae* *Mącz, Cn; fabula* *Calag, Cn; fabella, res ridicula* *Calag; nugamenta* *Calep; affaniae, ambages, apinae, argumenta theatrica, butubata, campae, ciccus, verborum crepitus, detrimenta, dicibula (puerilia), exiguum, fabulae, floccus, fracta vitrea, frivola, gerras, cassa glans a. nux, hetta (a. hicta, a. hitta), hilum, iocus, ludus, mortualia, nauci, naucum, naucus, nebula, nequalia, nugatoria, popularia, puerilia, res levis a. minimi pretii a. nihilis a. reicula, sermo frivolus, somnium, trama putrida, tricae, umbra, frivola verba* *Cn [tylko w pl]* (5) ; *Mącz* 252d; *Calag* 184a, 365b; *Nugamenta* – *Kliatki, blaźństwo. Calep* 707a.

Zwrot: »klatki pleść« (1): Małżeńłtwá też yedno s cnotliwą/ y z dobrego domu/ y o ktoreyby żadnych rymow nyetworzono/ záczynánya nye opywano/ albo klatek nye pięcyono/ áby niełtaczał. *GliczKsiąř* Bv.

Synonimy: **1.** *kociiec, ptaszńik, sadz, zamkńienie*; **3.** *gajek, łapica, połapka, szlak*; **4.** *bajka, baśń, blaźństwo, bredńia, fraszka, łeř, łgarstwo, plotka, powieść, szybalstwo, wymyśl, wymyśleć*.